

Asesu Cynlluniau Ariannol **Cyngor Gwynedd**

Blwyddyn archwilio: 2014-15

Cyhoeddwyd: Rhagfyr 2014

Cyfeirnod y ddogfen: 719A2014

Statws yr adroddiad

Paratowyd y ddogfen hon at ddefnydd mewnol Cyngor Gwynedd fel rhan o'r gwaith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Nid oes unrhyw gyfrifoldeb ar yr Archwilydd Cyffredinol, staff Swyddfa Archwilio Cymru neu, lle y bo'n gymwys, yr archwilydd penodedig mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog na chyflogai arall yn unigol, nac i unrhyw drydydd parti.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, yn cynnwys ymgynghori â thrydydd partiion perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru, Swyddfa Archwilio Cymru a, lle y bo'n gymwys, yr archwilydd penodedig yn drydydd parti perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau yngl n â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn infoofficer@wao.gov.uk.

Lluniwyd y ddogfen hon gan Amanda Hughes, Alan Hughes a Nigel Griffiths.

Cynnwys

Adroddiad cryno

Cefndir i'n gwaith	4
--------------------	---

Mae gan yr Awdurdod drefniadau rheoli ariannol effeithiol heb unrhyw ddiffygion uniongyrchol	5
--	---

Mae gan yr Awdurdod hanes da o gofnodi ei ddiffyg cyllidebol blynyddol yn gywir a gwneud iawn amdano	5
--	---

Mae cynlluniau a threfniadau'r Awdurdod i gyflawni cynlluniau arbedion 2014-15 yn addas at y diben, yn cael eu rheoli'n effeithiol ac yn debygol o gael eu cyflawni, ond erys y sefyllfa tymor canolig yn heriol tu hwnt	6
--	---

Cynigion ar gyfer gwella	6
--------------------------	---

Atodiadau

Canlyniadau manwl ein hadolygiad	7
----------------------------------	---

Adroddiad cryno

Cefndir i'n hadroddiad

1. Mae rheolaeth ariannol dda yn hanfodol er mwyn gwarchod arian cyhoeddus yn effeithiol a darparu gwasanaethau cyhoeddus effeithlon, ac er mwyn sicrhau y gall awdurdodau barhau i ddarparu gwasanaethau er mwyn cyflawni rhwymedigaethau statudol a diwallu anghenion cymunedau lleol. Bydd yn helpu awdurdodau i wneud y penderfyniadau cywir ar gyfer y byrdymor, y tymor canolig a'r hirdymor. Mae systemau rheoli ariannol da:
 - yn hanfodol er mwyn sicrhau systemau llywodraethu corfforaethol da;
 - yn ymwneud cymaint â rheoli perfformiad a chyflawni amcanion strategol â rheoli arian;
 - yn sail i ansawdd gwasanaethau a gwella gwasanaethau;
 - yn sail i atebolrwydd i randdeiliaid am warchod a defnyddio adnoddau; ac
 - yn ddisgyblaeth reoli allweddol.
2. Nid yw rheoli ar gyfer yr hirdymor yn ymwneud â rhagweld y dyfodol; mae'n ymwneud â pharatoi ar ei gyfer. Mae cynllunio yn ymwneud â deall y galw yn y dyfodol, asesu effaith newidiadau tebygol, adolygu'r bylchau rhwng anghenion ariannu ac incwm posibl a datblygu strategaethau arbedion priodol.
3. Dylai penderfyniadau ynghylch yr hyn sy'n ymarferol gael eu gwneud ar sail blaenoriaethau strategol yr awdurdod a'i iechyd ariannol. Gall strategaethau ariannol hirdymor a chynlluniau ariannol tymor canolig ystyrlon a manwl sicrhau y caiff blaenoriaethau strategol eu cyflawni drwy alluogi awdurdod i wneud dewisiadau ariannol priodol. I'r gwrthwyneb, mae gwaith cynllunio cyllidebol blynyddol byrdymor yn annog awdurdodau i fabwysiadu dull gweithredu cynyddrannol a lywir gan brosesau a all fod yn rhy anhyblyg mewn cyfnod o newid allanol cyflym.
4. Rhwng mis Awst a mis Tachwedd 2014, edrychodd Swyddfa Archwilio Cymru ar sefyllfa ariannol awdurdodau a'r ffordd y maent yn cyllidebu ac yn cyflawni'r arbedion gofynnol. Ystyriodd y gwaith hwn pa un a oes gan awdurdodau drefniadau cadarn ar waith i reoli'r gostyngiadau cyllidebol sy'n eu hwynebu er mwyn sicrhau eu bod mewn sefyllfa ariannol sefydlog a fydd yn eu galluogi i barhau i weithredu yn y dyfodol agos. Mae'r gwaith yn canolbwyntio ar gyfnod cynllunio ariannol 2014-15. Er mwyn llywio barn ar gynllunio ar gyfer cyllidebau a'u cyflawni'n llwyddiannus, gwnaethom hefyd ystyried perfformiad ar gyfer blynyddoedd ariannol blaenorol 2011-12 i 2013-14.

-
5. Canolbwyntiodd y gwaith ar ateb y cwestiwn canlynol: **A yw'r awdurdod yn rheoli gostyngiadau cyllidebol yn effeithiol er mwyn sicrhau cydnerthedd ariannol?** Yn yr adroddiad hwn, nodwn ein casgliadau ar berfformiad blaenorol a'r rhagolygon ar gyfer y dyfodol:
- **Perfformiad blaenorol** – a lwyddodd yr awdurdod i nodi'r arbedion yr oedd angen eu sicrhau rhwng 2011-12 a 2013-14, cynllunio ar eu cyfer a'u cyflawni; ac, os oedd diffyg, sut yr ymdriniwyd ag ef.
 - **Rhagolygon ar gyfer y dyfodol** - a oes gan yr awdurdod fframwaith corfforaethol effeithiol ar gyfer cynllunio ariannol, prosesau rheoli ariannol effeithiol a fframwaith cadarn ar gyfer adolygu a herio perfformiad ariannol; ac a oes gan yr awdurdod gynlluniau realistig ar gyfer gwneud yr arbedion sydd eu hangen ar gyfer 2014-15 ac a yw'n cymryd camau priodol i'w cyflawni.
6. Yng Nghyngor Gwynedd (yr Awdurdod), rydym wedi dadansoddi amrywiaeth o ddata, gan gynnwys cyfrifon cyhoeddedig yr Awdurdod a'i ffurflenni perfformiad i Lywodraeth Cymru ac Uned Ddata Llywodraeth Leol. At hynny, cyfwelwyd â nifer fach o aelodau allweddol o staff ac adolygwyd adroddiadau a chofnodion a ystyriwyd gan yr Awdurdod a'i bwyllgorau. Nodir ein casgliadau manwl yn [Atodiad 1](#) ac maent yn seiliedig ar y graddau y mae'r Awdurdod [wedi rhoi prosesau rheoli ariannol effeithiol ar waith sy'n ei helpu i sicrhau ei fod mewn sefyllfa ariannol sefydlog a fydd yn ei alluogi i barhau i weithredu yn y dyfodol a'r graddau y mae'n gweithredu'r prosesau hynny.](#)
7. Ein casgliad cyffredinol yw bod gan yr **Awdurdod drefniadau rheoli ariannol effeithiol heb unrhyw ddiffygion uniongyrchol**. Daethom i'r casgliad hwn o ganlyniad i'r canfyddiadau canlynol:
- mae gan yr Awdurdod hanes da o gofnodi ei ddiffyg cyllidebol blynyddol yn gywir a gwneud iawn amdano; ac
 - mae cynlluniau a threfniadau'r Awdurdod i gyflawni cynlluniau arbedion 2014-15 yn addas at y diben, yn cael eu rheoli'n effeithiol ac yn debygol o gael eu cyflawni, ond erys y sefyllfa tymor canolig yn heriol tu hwnt.

Mae gan yr Awdurdod drefniadau rheoli ariannol effeithiol heb unrhyw ddiffygion uniongyrchol

Mae gan yr Awdurdod hanes da o gofnodi ei ddiffyg cyllidebol blynyddol yn gywir a gwneud iawn amdano

8. Rhwng 2011-12 a 2013-14, nododd yr Awdurdod ei ddiffyg cyllidebol blynyddol yn gywir a llwyddodd i nodi amrywiaeth o arbedion er mwyn cau'r bwlch. Lle y bu oedi wrth nodi a chyflwyno nifer fach o gynlluniau arbedion, cymerwyd camau unioni priodol. Yn eu plith roedd cynyddu targedau arbedion effeithlonrwydd corfforaethol a defnyddio balansau er mwyn rhoi mwy o amser i nodi cynlluniau ychwanegol.
9. Mae trefniadau rheoli cyllidebol yr Awdurdod yn seiliedig ar ganllawiau a threfniadau monitro manwl ar lefel swyddogion, aelodau a staff gweithredol. Mae'r trefniadau ar

gyfer llunio rhagolygon ariannol wedi'u datblygu'n dda ac maent yn cael eu hadolygu'n rheolaidd.

Mae cynlluniau a threfniadau'r Awdurdod i gyflawni cynlluniau arbedion 2014-15 yn addas at y diben, yn cael eu rheoli'n effeithiol ac yn debygol o gael eu cyflawni, ond erys y sefyllfa tymor canolig yn heriol tu hwnt

10. Mae gan yr Awdurdod fframwaith corfforaethol effeithiol ar gyfer cynllunio ariannol a phrosesau rheoli ariannol effeithiol. Mae ganddo fframwaith cadarn ar gyfer adolygu a herio perfformiad ariannol ac mae'r Awdurdod wedi datblygu amrywiaeth o gynlluniau arbedion realistig ac arbedion effeithlonrwydd yn 2014-2015.
11. Yn y tymor canolig, mae'r Awdurdod yn rhagweld y bydd angen iddo wneud arbedion ychwanegol gwerth o leiaf £34 miliwn rhwng 2014 a 2018. Er bod cynnydd da wedi'i wneud i nodi arbedion effeithlonrwydd ychwanegol dros y blynyddoedd, erys yn her sylweddol. Mae'r Awdurdod yn cydnabod bod angen iddo ystyried pob opsiwn er mwyn datblygu amrywiaeth o arbedion pellach yn llawn, gan gynnwys nodi toriadau posibl i wasanaethau.

Cynigion ar gyfer gwella

12. Nid oes unrhyw gynigion ar gyfer gwella, ond mae'r canlyniadau manwl yn nodi nifer o gyfleoedd posibl i'r Awdurdod eu hystyried wrth atgyfnerthu ei drefniadau cynllunio ariannol ymhellach.

Atodiad 1

Canlyniadau manwl ein hadolygiad

Llinellau ymholi allweddol	Canfyddiadau gwaith maes	Casgliad
Perfformiad rhwng 2011-12 a 2013-14	Nododd yr Awdurdod ei ddiffyg cyllidebol blynyddol yn gywir rhwng 2011-12 a 2013-14. Llwyddodd i nodi amrywiaeth o arbedion er mwyn cau'r bwch ariannol, a lle y gwelwyd bod gwaith i nodi a chyflwyno nifer fach o gynlluniau arbedion yn llithro, cymerwyd camau unioni priodol. Roedd hyn yn cynnwys cynyddu targedau arbedion effeithlonrwydd corfforaethol a defnyddio balansau, gan roi mwy o amser i nodi cynlluniau ychwanegol.	Mae gan yr Awdurdod hanes da o gofnodi ei ddiffyg cyllidebol blynyddol yn gywir a gwneud iawn amdano drwy nodi a chyflawni amrywiaeth o arbedion.

Llinellau ymholi allweddol	Canfyddiadau gwaith maes	Casgliad
<p>Cynllunio ariannol strategol</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae Cynllun Strategol yr Awdurdod ar gyfer 2013-17 (y Cynllun Strategol) yn disgrifio blaenoriaethau'r Awdurdod yn glir ac yn gryno. Nid yw'r Cynllun Strategol yn cysylltu â'r Strategaeth Ariannol er mwyn dangos sut mae dyraniadau adnoddau yn gyson â'i flaenoriaethau. Mae gan yr Awdurdod fframwaith cynllunio corfforaethol sy'n cefnogi'r gwaith o gyflawni'r gweledigaethau, nodau ac amcanion gwella corfforaethol, ond ni chaiff ei drefniadau cynllunio na monitro/cofnodi perfformiad eu cymhwyso'n gyson ar draws gwasanaethau ac adrannau. Mae'r Awdurdod yn adolygu ei Strategaeth Ariannol a'r tybiaethau a wneir ynnddi yn rheolaidd. Fel rhan o'r broses, mae'r Awdurdod yn ystyried priodolrwydd ei falansau a'i gronfeydd wrth gefn ond gallai gyfleu ei gynlluniau ar gyfer y dyfodol o ran y balansau a'r cronfeydd hyn yn well o fewn y strategaeth. Gallai'r Awdurdod hefyd ystyried datblygu cyfres o ddangosyddion perfformiad allweddol o fewn ei Strategaeth Ariannol, gan gwmpasu'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> Mesurau canlyniadau. Gwaith cynllunio senarios. Meincnodi. Cynlluniau adnoddau ar gyfer cyfnodau yn y dyfodol mewn perthynas â balansau a chronfeydd wrth gefn. <p>Mae'r Strategaeth Ariannol yn cynnig cofnod cynhwysfawr a rhesymol o amrywiaeth o ffactorau sy'n amrywio, gan gynnwys trefniadau'r Awdurdod i allosod y Grant Cymorth Refeniw sy'n dderbyniadwy o ddadansoddiad o ffigurau gwariant Datganiad y Canghellor ar gyfer yr hydref, ond mae lle i ddatblygu'r Strategaeth Ariannol ymhellach er mwyn cyfeirio at effaith newidiadau deddfwriaethol e.e. diwygiadau lles, hynny yw, credyd cynhwysol, treth ystafell wely.</p>	<p>Mae fframwaith corfforaethol yr Awdurdod ar gyfer cynllunio ariannol strategol yn effeithiol ond gellid ei atgyfnerthu drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> nodi cysylltiad clir rhwng y Cynllun Strategol a'r Strategaeth Ariannol er mwyn dangos faint o refeniw a gwariant cyfalaf yr Awdurdod sy'n cefnogi amcanion gwella unigol; cymhwyso trefniadau cynllunio a monitro/cofnodi perfformiad yn gyson ar draws gwasanaethau ac adrannau; a datblygu'r Strategaeth Ariannol ymhellach er mwyn cynnwys dangosyddion perfformiad allweddol.

Llinellau ymholi allweddol	Canfyddiadau gwaith maes	Casgliad
Rheoli ariannol	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Awdurdod wedi sefydlu polisiâu clir ynghylch rheoli ei sefyllfa ariannol. • Mae gan yr Awdurdod systemau effeithiol ar gyfer pennu a monitro cyllidebau ac mae wedi datblygu amrywiaeth o ddangosyddion darbodus. Mae'r trefniadau rheoli cyllidebol yn seiliedig ar ganllawiau a threfniadau monitro manwl ar lefel swyddogion, aelodau a staff gweithredol. Mae'r trefniadau ar gyfer llunio rhagolygon ariannol wedi'u datblygu'n dda ac maent yn cael eu hadolygu'n rheolaidd. • Mae gan yr Awdurdod hanes da o wario o fewn ei gyllideb ac mae'n rheoli achosion o orwario a ragwelwyd yn ystod y flwyddyn mewn ffordd ragweithiol. • Mae gan yr Awdurdod Adran Gyllid effeithiol yr ystyrir ei bod yn addas at y diben. • Nid oes gan yr Awdurdod bolisi ffurfiol ynghylch y defnydd o gronfeydd wrth gefn, ond ystyrir diben a phriodoldeb cronfeydd wrth gefn gan swyddogion ac aelodau. Fodd bynnag, dylai'r Awdurdod fod yn fwy cadarn wrth orfodi'r defnydd a gynlluniwyd o gronfeydd wrth gefn adrannol a chronfeydd wrth gefn eraill. 	<p>Mae trefniadau rheoli ariannol yr Awdurdod yn addas at y diben ac mae'n mesur, monitro, ac yn cyflwyno adroddiadau ar berfformiad cyllidebol yn rheolaidd. Dylai'r Awdurdod roi polisi ffurfiol ar waith ynghylch y defnydd o gronfeydd wrth gefn a balansau yn ogystal ag atgyfnerthu ei allu i orfodi'r defnydd y cytunwyd arno o gronfeydd wrth gefn adrannol a chronfeydd wrth gefn eraill.</p>
Llywodraethu ariannol	<ul style="list-style-type: none"> • Mae Rheolau Gweithdrefnol Ariannol yr Awdurdod yn darparu fframwaith cadarn ar gyfer adolygu a herio perfformiad ariannol, sy'n seiliedig ar weithdrefnau monitro a rheoli cyllideb clir. • Mae'r trefniadau ar gyfer monitro a rheoli cyllideb wedi'u diffinio'n glir a'u cyfleu'n briodol. Mae'r gweithdrefnau monitro cyllideb yn diffinio llinellau adrodd a chyfrifoldebau ac yn sicrhau y cynhelir gwaith monitro cyllideb. • Mae gan yr Awdurdod hanes da o gofnodi perfformiad cyllidebol yn gywir a chyflawni arbedion. Cyflwynir adroddiadau monitro cyllideb chwarterol i'r Cabinet a chafodd y Pwyllgor Archwilio hefyd adroddiadau rheolaidd ar alldro ariannol. • Mae gan yr Awdurdod hanes da o gyflawni'r arbedion y cytunwyd arnynt i raddau helaeth, ond ni fu'n bosibl cyflawni arbedion gwerth 17 y cant neu £640,000 yn ystod 2013-14 oherwydd oedi mewn perthynas â rhai cynlluniau. Gwrthbwysswyd hyn gan achosion o danwariant gan y gwasanaeth, cynlluniau arbedion ychwanegol a'r defnydd o 'gyllidebau wrth gefn'. 	<p>Mae gan yr Awdurdod fframwaith cadarn ar gyfer adolygu a herio perfformiad ariannol, ond mae lle i ategu'r adroddiadau gan ddangosyddion perfformiad allweddol.</p>

Llinellau ymholi allweddol	Canfyddiadau gwaith maes	Casgliad
<p>Cynlluniau arbedion cyfredol 2014-15</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Awdurdod yn rhagweld diffyg ariannol o tua £34 miliwn dros y pedair blynedd nesaf, gan gynnwys diffyg cyllidebol o £10.4 miliwn yn 2014-15, sef gostyngiad o 3.4 y cant yn y Grant Cymorth Refeniw. • Datblygwyd cynlluniau arbedion effeithlonrwydd ar gyfer 2014-15 a blynyddoedd dilynol ar draws pob adran. Mae'r cynlluniau arbedion yn benodol a disgrifir yn glir ble y caiff arbedion eu gwneud. Maent yn fesuradwy ac mae'r Awdurdod wedi asesu effaith arbedion. Sefydlwyd ffyrdd o fesur ac olrhain arbedion a chyflwynir adroddiadau rheolaidd ar berfformiad i Banel Arbedion yr Awdurdod. • Mae'r Awdurdod wrthi'n datblygu amrywiaeth o opsiynau pellach o ran arbedion yn ystod 2014 ac wedi hynny. 	<p>Mae cynlluniau arbedion yr Awdurdod ar gyfer 2014-15 yn addas at y diben, yn cael eu rheoli'n effeithiol ac yn debygol o gael eu cyflawni, ond erys y sefyllfa tymor canolig yn heriol tu hwnt.</p>

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@wao.gov.uk

Website: www.wao.gov.uk

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: info@wao.gov.uk

Gwefan: www.wao.gov.uk